

DAVID, Jan-Baptist, priester, taalkundige en historicus, hoogleraar te Leuven (Lier 25 januari 1801 - Leuven 24 maart 1866).

Geboren te Lier als zoon van een graveur die later winkelier werd. David werd apothekersleerling te Antwerpen, volgens een familietraditie van moederskant, maar in 1819 ging hij de lessen in de retorica aan het aartsbisschoppelijk college te Mechelen volgen. Het jaar daarop trad hij in het groot-seminarie aldaar en op 20 augustus 1823 ontving hij de priesterwijding. Intussen was hij al werkzaam in het onderwijs: in 1821-'22 als studiemeester aan het atheneum te Antwerpen, waar hij in aanraking kwam met Jan-Frans Willems;

daarna als leraar Latijn en Nederlands aan het aartsbisschoppelijk college te Mechelen. Nadat dit door de regering in 1825 gesloten was, hield hij zich bezig met vertalen en moderniseren van populaire godsdienstige geschriften en met de heruitgave van psychologische werken in het Latijn. Hij werd opnieuw leraar in mei 1830, was van 1831 tot 1836 directeur van het Mechelse stadscollege en werd in 1835 hoogleraar in de Nederlandse taal en letterkunde aan de katholieke universiteit te Mechelen. In 1836 werd hij ook belast met het doceren van de Belgische geschiedenis aan de naar Leuven overgebrachte universiteit, wat hij deed tot zijn pensionering wegens ziekte in 1865.

Behalve enkele verzen en reisbeschrijvingen en talrijke scholboeken en godsdienstige of moraliserende geschriften heeft David een veelzijdig wetenschappelijk oeuvre nagelaten. Vooreerst op het gebied van de literaire kritiek, die hij vooral afstemde op taalzorg in classicistische geest. Hiervan getuigen zijn tijdschriften *De Middelaer* (Leuven, 1840-1843) en *De School- en Letterbode* (Sint-Truiden, 1843-1845), die ook pedagogische vernieuwing bepleitten. In zijn boek *Tael- en Letterkundige Aenmerkingen* (Leuven, 1856) heeft hij scherpe, maar gerechtvaardigde kritiek uitgeoefend op het taalgebruik van vele Vlaamse letterkundigen, vooral van Hendrik Conscience. In de uitgave van *Middelnederlandse teksten* bereikte David het hoogste peil van zijn tijd in België, namelijk met de *Rymbybel van Maerlant* (4 dln., Brussel 1858-1861) voor de Koninklijke Academie, waarvan hij sinds 1846 lid was, en met de werken van *Ruusbroeck* (5 dln., Gent, 1858-1868) voor de *Maetschappy der Vlaemsche Bibliophielen*. David gaf ook de eerste stoot tot de dialectstudie in het Vlaamse land; uit zijn initiatief ontstond het *Algemeen Vlaamsch Idioticon* van L.W. Schuermans. Op historisch terrein publiceerde hij o.m. *Geschiedenis van St. Albertus van Leuven, bisschop van Luik* (Leuven, 1844), en *Geschiedenis van de stad en heerlijkheid an Mechelen* (Leuven, 1854). Zijn hoofdwerk was hier de onvoltooide (tot 1567) *Vaderlandsche Historie* (10 dln., Leuven, 1842-1864).

J.B. David door L. Tuerlinckx (1844).

Heel deze arbeid had niet alleen een wetenschappelijke, een literaire en een volksopvoedende betekenis, maar stond duidelijk in dienst van de nationale beweging waarin David een levenwekker geweest is, zoals Gezelle later. In de geest van de tijd waren immers de studie van „het vaderlandse verleden”, het beoefenen en ontwikkelen van de volkstaal, het opdelfen en uitgeven van de „monumenten” der oude letterkunde evenveel middelen om de „volksgeest” op te wekken en de nationale zelfstandigheid te versterken.

Kanunnik David was de meest actieve van een groep vooraanstaande geestelijken, die aan de beginnende Vlaamse Beweging ontplooiingsmogelijkheden schonken door haar in de katholieke gedachtengang een voedingsbodem en een klankbord te bezorgen, en die daardoor indirect die beweging in godsdienstige banen leidden. Voor hem was de Vlaamse Beweging uitsluitend een middel om België tot bloei te brengen en het te versterken tegen het gevaar van annexatie door Frankrijk. In dit perspectief bevorderde hij culturele toenadering tot Nederland — maar geen versmelting. Eind 1835 nam hij het initiatief tot een spraakkunst- en spellingregeling die in het Zuiden eenheid van schrijfwijze moest bewerken, met behoud van de verworvenheden van de Noordnederlandse taalkunde. Deze regeling door een Maetschappy ter bevordering der Nederduytsche Tael en Letterkunde, met steun van de regering, wekte anti-Hollands verzet, maar ze kon worden doorgezet dank zij de steun van de geestelijkheid van het

Belgen Dye' tael niet spreken, namelijk in de
Wodschel' spreek in iten.

D. 4. Wat aenyaet de benaming' van nederlandsch
, Dese is nieuw, en wel als die van hollandsch
en eten zoo weynig toepasselyk op de volkstaal
tael van alle de inwoners der Nederlanden.
En alhoewel Dye' naam door hooftverdiensle-
lyke Schryvers verhoogen wort, zullen wy
celster den voortleus gesien aan de benaming
van nederduytsche. Twee is inderdaed Dye'
medertael van mit het genoemd geworden.
Stunnige' hollandsche' Schryvers behoisen haer
dien naam, omdat, geggen zy, het nederduytsch,
derstaente' sijn het hooftduytsch, twee die-
taelen besat, het nederlandsch, gelyk zy het
noemen, en het nederduytsch, welke beide
eten zeer dat elkanse verschielen als van
het hooftduytsch. Dit niet tegenstaende, blyft
het onbeslist baer dat in de oudste schryften
welke wy in onze landtael thamen, Dye' altoos
genoemd wort: dietsch, duytsch of duytsch.
Een sijnst men by dan nederlant.
Eind' van dat ik' Vlaamse be-
met goeden herte biddie hen
die dit dietsche fullen leben
dat si myns genadich wesen.

Handschrift van J.B. David.

aartsbisdom Mechelen, die David aanbracht. Belangrijk was ook zijn medewerking aan de Nederlandsche Taal- en Letterkundige Congressen en aan het tot stand komen van het Woordenboek der Nederlandsche Taal. Ook de politieke Vlaamse Beweging heeft hij met zijn gezag gesteund, bij het petitionnement van 1840, als voorzitter (1841-'66) van het studentengenootschap Met Tyd en Vlyt, en als lid van de Vlaamse Grievencommissie in 1856-1857.

In 1875 kwam ter ere van deze grote figuur het Davidsfonds tot stand, een vereniging tot de alzijdige ontwikkeling van het Vlaamse volk en de bevordering van de Vlaamse belangen.

WERKEN: *Tael- en Letterkundige Aenmerkingen* (1856); - *Vaderlandsche Historie*, 10 dln. (1842-'64).

LITERATUUR: L. Wils, *Kanunnik Jan David en de Vlaamse Beweging van zijn tijd* (1957).

LODE WILS